

wissching van de Godsidee één. Al is het dus nog zoo waar, dat de moderne Philosophie „mit dem Zweifel anfang und jetzt mit der Verzweiflung geëndet ist” 75), heel deze pantheïstische stroom heeft een giftig slib op den oever achtergelaten, en het is juist in Darwin's Evolutie-theorie dat dit slib zijn kracht openbaart.

Naar waarheid mag dan ook gezegd, dat, bij alle overig verschil in denkwijze, deze Evolutie-theorie het „formulier van eenigheid” is, dat op dit oogenblik alle priesters der moderne wetenschap in hun geseculariseerden tempel vereenigt. Nog zijn er wel enkele sufferers die tegenpruttelen, maar dat zijn oude mannekens, „welche sich unfähig fühlen, gelijk von Hartmann zegt, noch einmal um zu lernen”, doch die reeds lang „auf dem Aussterbe-etat stehn, und daher den Siegeslauf der neuen Wahrheit nicht hemmen können” 76). Ze is het *modesysteem* geworden, deze Evolutie-theorie, en niet alleen de Darwins en Haeckels, de Spencers en Nägeli's, maar evengoed onze theologen onze psychologen, onze moralisten dwepen er meê. Zelfs een aanhanger van Lotse, gelijk mijn geleerde ambtgenoot Dr. De la Saussaye, aan de stadsuniversiteit, immers is, schreef nog niet zoo lang geleden: „Nirgends ist eine bestimmte Grenze zwischen dem natürlichen und dem geistigen Gebiete deutlich nach zu weisen, oder eine Erscheinung unvermischt einer dieser Sphären zuzusprechen” 77). Maar wat practisch bovenal zorge baart, ook onder onze Juristen, die door God bestelde grenswachters van den *Ooos*, wint deze bedenkelijke theorie al meer veld, iets wat ik in het voorbeeld van den genialen, nu onlangs overleden Ihering, als *in memoriam*, u moge aantoonen. In eerbied voor Ihering's talent wensch ik voor niemand onder te doen, maar dat ook Ihering evolutionist is, in den meest stelligen zin van het woord, mag niet verbloemd worden 78). Zelf geen natuurkundige, zegt hij zich over het Darwinisme niet te willen uitlaten, maar wel stellig verklaart hij dat de resultaten waartoe hij zijns inziens bij zijne rechtsstudiën gekomen in „sie auf meinen Gebiete im vollsten Masse bestätigen” 79). De „idee van het recht is hem *een eeuwig worden*, want Alles was entsteht, ist werth dass es zu Grunde geht” 80). En dit eeuwige proces gaat met noodzakelijkheid door evolutie; een evolutie die in de